

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-34>

**THE PSYHOEMOTIONAL STATE OF PARTICIPANTS
IN THE EDUCATIONAL PROCESS AS A BASIS
FOR THE TRANSFORMATION OF TEACHING METHODS
IN WAR CONDITIONS**

**ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕТОДІВ
ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Rudenko Ya. S.

*PhD Student at the Educational
and Research Laboratory of Extreme
and Crisis Psychology
Research Center of the National
University of Civil Defense of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

Руденко Я. С.

*аспірантка навчально-наукової
лабораторії екстремальної
та кризової психології
Науково-дослідний центр
Національного університету
цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

Другий рік повномасштабної війни в Україні, а перед цим ще кризовий епідеміологічний стан країни, всі ці події внесли свої корективи та новації у освітній та навчальний процес. Всім учасникам освітнього процесу, зокрема учням і викладачам, довелося пристосовуватись до нових реалій та налаштувати весь освітній процес спочатку і по-новому. Складність цього налаштування полягала в тому, що навчальний процес повинен бути розроблений таким чином, щоб по можливості були враховані всі чинники фізичного та психоемоційного напрямку, які впливають на освітян. Все це безпосередньо вплинуло і на психоемоційний стан населення.

Таким чином, аналіз та вивчення питань, щодо врегулювання психоемоційного стану, зокрема стресостійкості, на етапі навчання, є актуальними та можуть мати вагоме значення в подальшій діяльності.

Вплив екстремальних умов та чинників на життя людини призводить до змін в її поведінці, що негативно впливає на самопочуття і ефективність її діяльності [1]. Передбачення негативних наслідків та вживання необхідних заходів є важливими знаннями, які допомагають в аналізі та діагностиці поведінкових відхилень.

На сьогодні прийнято виділяти внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на навчальний процес і адаптацію учнів, які, в свою чергу, впливають на психоемоційний стан учасників навчального процесу [1].

До зовнішніх, екстремальних, чинників відносяться чинники на які людина не може вплинути, або має опосередкований вплив. Це нові неминучі обставини та норми життя, несприятливий та складний стан умов людської життєдіяльності, які сприймаються, як небезпечні. В екстремальних умовах існування порушується режим життя людини (праці, навчання, відпочинку тощо). У важких екстремальних ситуаціях психічні перенавантаження досягають меж, за якими наступає перевтома, нервові виснаження, порушення діяльності, афективні реакції, патологічні стани.

Внутрішні чинники більш керовані – це ставлення особистості до певної ситуації, нових умов існування, прийняття або неприйняття всього нового, що «увірвалось» у її життя, у тому числі нові знайомства. Стає вибір для кожної людини, як їй подовжувати своє життя, в якому психоемоційному стані перебувати. Чи продовжувати навчання та розвиток, або «завмерти» в очікуванні поки ситуація сама вирішиться.

Емоційний стан людини впливає на всі сфери її життя, у тому числі на освітню та розвиваючу. Емоції є найважливішим фактором регуляції процесів пізнання [2; 3]. Негативне ставлення до навчання пов'язане з негативними емоціями страху, образи, незадоволеності собою та/або викладачем.

Позитивне ставлення до навчання пов'язане з позитивними емоціями впевненості у своїх силах, гордості за себе, подиву. Емоційно забарвлені знання запам'ятовуються швидше і міцніше ніж інші. Викладачам потрібно це враховувати при доборі навчального матеріалу та виборі методів викладання.

Ще А. Франс в своїх роботах зазначав: «Мистецтво навчання – це мистецтво пробуджувати в юних думках допитливість, а потім задовольняти її. А здорова жива допитливість буває лише при хорошому настрої» [3].

Таким чином, яскравість, емоційність навчального матеріалу, схвильованість, захопленість самого вчителя є важливими умовами, за яких виникає і розвивається інтерес до навчання. Це справляє величезний вплив на слухачів, їхнє ставлення до предмета та викладача. Це особливо важливо перебуваючи у сучасних кризових умовах.

Емоційно позитивне ставлення до навчання стимулює пізнавально-розумову активність слухачів, підвищує їх працездатність, робить життя повноцінним і цікавим, забезпечує міцне здоров'я.

Сьогодні, для збереження психоемоційного здоров'я, потрібно врахувати всі ці важливі чинники. Для того, щоб в сфері освіти змінювалось становище на краще, потрібно навчати викладачів керувати емоційним фоном занять: проводити консультації, навчання, конференції по обміну досвідом, змінити навчально-виховну роботу, адаптувати її під нові умови.

Сучасне навчання, у зв'язку із впливом непоборних факторів – наслідків війни, змінилось, осучаснилось, стало прогресивнішим, направлене на розвиток комунікаційних зв'язків між усіма учасниками освітнього процесу. На плечі викладача лягла нова задача, не тільки донести цікаво новий учбовий матеріал, а й контролювати емоційний стан, як окремого учня, так і всього колективу [2]. Методи навчання не змінилися, але змінилась подача матеріалу. У зв'язку із переходом на дистанційне навчання подача лекційного та практичного матеріалу стала іншою. Заняття намагаються проводити із залученням демонстраційного матеріалу, а це: комп'ютерні презентації в форматі слайдів з мінімум тексту та більшістю картинок, короткометражних фільмів. Одне заняття може містити демонстрацію фільму та його обговорення. Такий формат навчання, жива жвава дискусія, більше до вподоби всім учасникам освітнього процесу і, таким чином поданий матеріал краще засвоюється.

Також змінюється формат практичних занять. На практичному занятті, виконання завдання якого учні підготували завчасно, може поєднуватись демонстративна робота виконана окремими групами, дискусія або обговорення та самооцінювання [4]. Колективна або групова робота дає можливість для додаткової комунікації учнів між собою та сприяє розвитку таких навичок, як вміння спілкуватись та слухати один-одного, вміння приймати зауваження та отримувати похвалу, вмінню рівномірно та правильно розподіляти задачі та обов'язки в групі, навичкам роботи з комп'ютерними програмами, пошуку потрібної інформації, вмінню фільтрувати та обирати потрібне для роботи, цінити свою та роботу інших учасників тощо.

В процесі колективної роботи, та й взагалі, «цікавого» навчання, піднімається або вирівнюється психоемоційний фон не лише окремого учня, а й всього колективу. У навчанні, яке подобається, напруга зникає, життя стає цікавим. Можна сказати, що психоемоційний стан

учасників освітнього процесу прямо впливає на результати навчання та розвиток особистості в цілому.

Література:

1. Волкова О. Г., Жванія Т. В. Дослідження особливостей саморегуляції психоемоційних станів у кризових ситуаціях. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. URL: <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtremeAndCrisisPsychology/vol1/5.pdf>. (дата звернення: 27.10.2023).
2. Волкова С.Г. Педагогічна рефлексія та самооцінювання. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування* : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25–26 грудня 2020 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. С. 148-150.
3. Онищук А. С. Інтерактивне навчання як запорука якісної професійної підготовки перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1(40). С. 193–196.
4. Вінчук А. О. Специфіка викладання дисципліни «Театрально-концертна звукорежисура» у студентів спеціалізації «Звукорежисура». *Педагогіка і психологія: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування* : матеріали «Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17–18 березня 2017 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти» ; Науково-учбовий центр прикладної інформатики НАН України. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. С. 27–31.